

Svenska kyrkan
remiss.skogsutredningen@svenskakyrkan.se

Er ref. KS 2024-1496

2025-01-25

Yttrande över Svenska kyrkans utredning Kyrkan och skogen - Ansvar, handling och hopp

Sveriges Jordägareförbund (härefter förbundet) är tacksamt för möjligheten att inkomma med vår syn på den utredning och de förslag som ovannämnda utredning innefattar och innebär.

De flesta av våra medlemmar är också medlemmar i svenska kyrkan och många av medlemmarna har en nära koppling till kyrkans verksamhet antingen direkt eller indirekt och engagemanget i kyrkans verksamheter är hos många medlemmar stort och engagerat.

Svenska kyrkans verksamheter är inte bara av religiös art utan har en stor social och kulturbärande vikt i de bygder våra medlemmar är verksamma. Församlingarnas verksamheter är viktiga i de glesbygder våra medlemmar bor och är verksamma i och vi ser kyrkan som en viktig samarbetspartner i många sammanhang. Svenska kyrkan är kort sagt av stor betydelse för oss.

Utredningsuppdraget

Kyrkostyrelsen fick 2021 i uppdrag att utreda kyrkans skogsbruks hållbarhet och i september 2024 överlämnades betänkandet "Kyrkan och skogen - Ansvar, handling och hopp".

Från förbundets sida anser vi att det är bra att kyrkan utreder sitt skogsbruk och det är viktigt att kyrkans verksamhet i alla sammanhang har en stark förankring i sina värderingar.

Ur förbundets perspektiv är det också avgörande att varje skogsägare har rätt att utforma sitt eget skogsbruk inom ramen för lagstiftningen.

Utredningen som sådan

Vi har i detta yttrande valt att inte kommentera de förslag som berör det formella ägandet av kyrkans fastigheter och om man skall ha ett samlat eller utspritt ägande (så som idag), men tycker nog att det vore tråkigt med ett centraliserat formellt ägande då så mycket av historia och kultur är kopplat till församlingarna och stiftet, men längre än så avstår vi här ifrån att uttrycka oss.

Skogens avkastning

Vi koncentrerar oss i vårt remissyttrande på de delar som gäller skogens brukande och skötsel.

Kyrkans skogar är som vi bedömer det synnerligen väl skötta med höga ambitioner både avseende skogens ekonomiska målsättningar och de målsättningar som avser miljö- och hållbarhet. Svenska kyrkans skogar är certifierade och har haft en professionell och relativt personalintensiv skogsskötsel under lång tid. Man har > 12 % frivilligt avsatt produktiv skogsmark, vilket är betydligt mer än svenska skogsägare i genomsnitt (ca 6 %). Virkesförrådet i svenska kyrkans skogar är högt och väl i nivå med jämförbara skogar eller bättre. Det finns naturligtvis undantag i delar av ett så stort innehav men i genomsnitt är skogstillståndet mycket gott. En betydande andel av avkastningen på kyrkans tillgångar kommer också från skogen (se exv. diagram 5.7 i utredningen) och denna avkastning är mycket stabil i jämförelse med exv. fonder som har en mer volatil avkastningskaraktär.

Jämförelsen där man tittar på kyrkans totala intäkter där kyrko- och begravningsavgifterna är dominerande är som vi ser det inte relevant. Att jämföra inkomster med avkastning på kapital leder fel. Som i vilket företag som helst liksom i den personliga familjeekonomin är det sparade kapitalet och avkastningen på detta kapital en trygghet när konjunktur och andra omvälvande förändringar i ekonomiska förutsättningar förändras.

Stiften har traditionellt ogärna tullat på kapitalet för konsumtion utan istället använt avkastningen på kapitalet till underhåll av det egna skogskapitalet, kyrkobyggnader och kyrkans kulturarv. Att som utredningen gör nervärdera avkastningen från skogen är därför som vi ser det ogenomtänkt. I reella termer har kyrkoavgifterna tappat i värde över tiden – med bakgrund att allt fler personer tråkigt nog lämnar kyrkan och därmed minskar underlaget för kyrkoavgifterna. Därmed är avkastningen från kyrkans skogar betydligt viktigare för kyrkans verksamheter och kulturarv i våra bygder än vad som visas i utredningen.

Utredningens genomförande

I korthet kan konstateras att utredningens genomförande är något förvånade.

Den Svenska kyrkan skall naturligtvis bidra till sin del av internationella svenska åtaganden i EU och i enlighet med exv Kunming-Montreal protokollet. Men man behöver kanske inte bidra med väsentligt mer än vad andra markägare gör då man också i övrigt har en miljöhänsyn som går långt ovanför de ambitioner som skogsbruk brukar innebära. I enlighet med den nyligen genomförda utredningen Miljömålsberedningen räknar man på nationell nivå med att förutom formella avsättningar så skall kartlagda frivilliga avsättningar, kartlagda skogliga impediment, och diverse naturvårdsavtal, m.m. räknas in i de s.k. OECM-arealerna och här har ju kyrkan redan > 12 % avsatt mark.

Underlagen som tagits fram avseende skogsskötselmetodernas möjligheter och brister är som vi ser det undermåliga. Utredningen har som de i sen tid framtagna alternativa utredningsunderlagen pekar på (se exv. Docent Lars Lundqvists skrivelser) gravt underskattat riskerna för kalamiteter med s.k. hyggesfritt skogsbruk. Utredningen har också på liknande vis underskattat svårigheterna med att

skapa inväxning i utglesade enskiktade bestånd. Precis som docent Lundqvist pekar på kommer dessutom inväxningen till mycket stor del bestå av de sekundära trädslagen och då främst gran. Kyrkans marker skulle därför på sikt på de marker där man bedriver hyggesfritt skogsbruk förgranas och tall- och lövträdsandelarna skulle på sikt minska väsentligt.

Den alternativa utredningen, som genomförts av egendomsnämnderna själva, visar också på väsentliga sänkningar i tillväxt (och därmed kolinlagring) på lång sikt och på kort sikt menar denna utredning att avkastningen på kort sikt (10 år) skulle justeras nedåt med upp till 70 % av annars rimlig avkastning.

Det är naturligtvis svårt att med säkerhet säga vilken av utredningarna som kommer få rätt eller i vilken grad de båda utredningarna kommer få rätt eller fel. Man kan dock peka på en del grava brister i kyrkans första officiella utredning:

- Man har i denna utredning i de Heureka-simuleringar som genomförts använt sig av totalt 600 cirkelytor från Riksskogstaxeringen. Med så få cirkelytor representerande hela kyrkans skogsinnehav blir slumpfelen i simuleringarna extremt stora och bara en bråkdel av skogens totala dynamik reflekteras i cirkelyte-materialet.
- Man har kanske delvis på grund av detta inte kört simuleringarna längre än de första 50 åren och på ett skogsinnehav brukar man av många goda skäl simulera skogens utveckling minst 100 år. Anledningen till detta är att rent hypotetiskt kan man avverka sönder en skog på 50 års sikt utan att man då ser konsekvenserna bortanför 50-års gränsen. Man måste för att utvärdera en skogsskötselstrategi se hur skogen och skogsproduktionen utvecklas inte bara under några år utan på lång sikt. Vi sköter ju skogen inte bara för våra nuvarande och våra barns behov. Skogen brukas ju för att alla framtida generationer skall kunna ha lika stor nytta av skogen som vi har idag. Och utan ett minst 100-årigt perspektiv kan vi inte se konsekvenserna varken av god eller dålig skogsskötsel. En uthållig skogsskötsel måste simuleras långsiktigt och man måste försäkra sig att framtidens generationer kan få lika stor nytta av skogen som vi har idag – minst. Hållbar utveckling definierades först i Brundtland-rapporten "Vår gemensamma framtid" från världskommissionen för miljö och utveckling 1987, som **"utveckling som uppfyller dagens behov utan att äventyra framtida generationers förmåga att uppfylla sina egna behov"**. Att då bara simulera skogens utveckling i 50 års tid som gjorts i den officiella utredningen är inte tillfyllest. Visst det finns alltid fel och brister i att simulera skogens utveckling långt in i framtiden, men detta görs ändå exv. i de nationella avverkningsberäkningar som utförs med jämna mellanrum. Alternativet att inte simulera framtiden efter 50 år helt enkelt mer fel än de fel och brister långa simuleringar kan ge.

Vidare finner utredningen - i kontrast mot nuvarande erfarenhet och forskning - goda möjligheter att med framgång bedriva hyggesfritt skogsbruk. Man tar inte höjd för svårigheter med skador, återväxt, tillväxt och därmed kolinlagring som olika typer av hyggesfritt skogsbruk uppvisat både i storskaliga erfarenheter och i forskning – där bla en stor försöksserie med professor Hagners naturkulturforskning tillintetgjorts av bla snöbrottsskador. SLUs omfattande kunskap på området har här förvånande inte inkluderats eller bejakats.

Skogens klimatnytta

Klimatnyttan med skogen menar utredningen blir bäst om skogen får stå orörd. Den så kallade substitutionseffekten av skogsprodukter som ersätter fossilbaserade produkter avfärdas i motsats till forskning på SLU och flera utredningar där bla den globala konsultfirman AFRY visar att skogens främsta nytta för klimatet är substitution.

Balans mellan skogsförvaltningens syften

Vi som har förmånen att besöka kyrkans idag välskötta skogar möts av höga virkesförråd med högre rekreations-, produktions- och miljövärden än jämförbara skogar. Detta har byggts upp under decennier av ansvarstagande stiftsförvaltning. All kyrkans skog är också såvitt vi förstår det miljöcertifierad.

Kyrkans höga miljö- och klimatambitioner i utredningen är aktningvärda, men ambitionerna kan implementeras på olika vis. Utredaren lämnar förslag på att lämna större arealer för fri utveckling och betydande arealer skall också skötas med hyggesfritt skogsbruk.

Vi är dock bekymrade över svenska kyrkans anseende som riskerar att skadas när man i enskiktad skog utan egentlig underväxt skall bedriva hyggesfritt skogsbruk. Förutom att ekonomi, tillväxt och därmed kolinlagring blir väsentligt sämre kommer många av skogarna trasas sönder av skador, i andra kommer den förväntade naturliga föryngringen utebli och så kallade "gröna lögner" kommer återuppstå i kyrkans skogar.

Som ett alternativ kan ett skogsbruk med högskärmar och längre omloppstider användas. Detta är närmare ett naturnära skogsbruk i boreal skog än s.k. hyggesfritt skogsbruk, vilket visades nyligen i en stor studie av den världsberömda ekologen professor Dan Binkley. Han säger i korthet att kontinuitetsskogsbruk är inte "close to nature". Det ursprungliga boreala skogslandskapet var präglad av storskaliga störningar som bättre efterliknas med föryngringsavverkning med generell hänsyn än med hyggesfria metoder. Detta är vad vetenskapen säger. Att många tycker att föryngringsavverkning ofta är ful och tråkig – det kan vi också skriva under på, men det är en helt annan sak. Skog skall skötas långsiktigt samt uthålligt och inte präglas av mer kortsiktiga trender.

En klok väg framåt

Det är självfallet upp till kyrkan att avgöra om den vill skydda mer skog för fri utveckling. Men idag är betydande arealer redan skyddade och kan säkert hitta rimliga arealer ytterligare att skydda. På lång sikt kommer det innebära lägre avkastning och kolinlagring, men kan senare omvärderas om man anser att man gjort fel.

Men de övriga målen med mer rekreativvänliga skogar, högre kolförråd och lägre arealer hyggen kan uppnås med ett skogsbruk med högre omloppstider, mer högskärmar och där man tar vara på blandningen av trädslag i röjningsfasen. På detta vis får man på kort sikt lite sämre ekonomi, men åstadkommer det kyrkan vill uppnå utan att välja den väg man pekar ut med hyggesfria metoder. Den

vägen är riskfylld och våra tidigare erfarenheter av detta i Sverige, både erfarenhetsmässigt och i den forskning som finns, innebär sönderhuggna glesa skogar utan nytta för någon eller något.

Med lite högre omloppstider och högskrävar sänker man inte tillväxten och man kommer bevara eller till och med höja avkastningen i en inte alltför avlägsen framtid och skogarna bli i snitt äldre och genomsläppligare till framma för vissa hotade arter, friluftslivet och bärplockare.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare

POSTADRESS
Hagbyberga Säteri
641 98 Björkvik

BESÖKSADRESS
Margrethelunds Gård

TELEFON
073-097 23 73